

Rebakan Urbanisasi Dan Perubahan Sosio - Ekonomi Penduduk Pinggir Bandar: Kajian Kes Di Seberang Takir, Kuala Terengganu

*Urban Sprawl And The Changing of Socioeconomic of Suburb Community: A Case
Study of Seberang Takir, Kuala Terengganu*

Muhammad Faisal Afiq Bin Abu Kaslan
¹Hamzah Jusoh

Pusat Kajian Pembangunan, Sosial dan Persekitaran
Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan
Universiti Kebangsaan Malaysia

Correspondence: mhammadfaisal.afq.ab@gmail.com
¹hj@ukm.edu.my

ABSTRAK

Kampung Seberang Takir merupakan sebuah kampung yang terletak di daerah Kuala Nerus, Kuala Terengganu, Malaysia dan majoriti penduduknya Melayu telah menjalankan aktiviti perikanan sebagai sumber utama pendapatan mereka. Pembinaan Jambatan Angkut baharu yang menghubungkan Seberang Takir ke Bandar Kuala Terengganu telah menyebabkan aksesibiliti penduduk ke bandar menjadi tinggi. Perkara ini telah menyebabkan berlakunya rebakan urbanisasi ke kawasan terbabit. Permasalahan yang dibimbangi oleh penduduk Seberang Takir akibat pembinaan jambatan terbabit adalah kesan buruk terhadap pengusaha bot tambang yang menjalankan operasi bot tambang ulang alik. Seterusnya, kebimbangan lambakan warga luar Seberang Takir di kampung terbabit kerana aksesibiliti ke bandar adalah tinggi. Permasalahan lain adalah kemunculan beberapa ekonomi lokal yang baharu dan berkemungkinan tidak didominasi penduduk asal Seberang Takir. Objektif kajian ini adalah untuk meneliti proses rebakan urbanisasi yang berlaku di Kampung Seberang Takir. Seterusnya adalah mengkaji faktor-faktor rebakan urbanisasi terhadap sosio-ekonomi penduduk di Kampung Seberang Takir dan meneliti impak rebakan urbanisasi terhadap sosio-ekonomi penduduk Kampung Seberang Takir. Kajian ini telah menggunakan kaedah kualitatif dimana seramai 10 orang informan daripada pelbagai latar belakang telah ditemu bual. Carian data awal juga telah dijalankan oleh pengkaji di pejabat-pejabat kerajaan seperti majlis daerah dan jabatan pelancongan. Dapatan mendapati bahawa berlakunya rebakan urbanisasi di kawasan kajian hingga menyebabkan berlakunya perubahan akibat impak daripada rebakan ini. Kesimulannya, kajian dapat mengenalpasti pembangunan di Seberang Takir mampu memberikan manfaat kepada sosioekonomi penduduk Seberang Takir.

Kata kunci: rebakan bandar, aksesibiliti, impak, sosioekonomi, pinggir bandar.

ABSTRACT

Kampung Seberang Takir is a village located in the district of Kuala Nerus, Kuala Terengganu, Malaysia with the Malay majority work on fishing as their main source of income. The construction of a new Transport Bridge connecting Seberang Takir to Kuala Terengganu Town has led to increased accessibility to the city. This has led to an urban sprawl in the area. The concerns raised by the Seberang Takir residents as a result of the construction of the bridge were a devastating effect on the locals operating the shuttle boat services. Subsequently, concerns over Seberang Takir outsiders in the

village were affected because accessibility to the city was high. Another problem is the emergence of some new local economies that are unlikely to be dominated by the native Seberang Takir. The objective of this study is to examine the urbanization process that took place in Kampung Seberang Takir. The study also analysed the factors of urbanization on the socio-economy of the Kampung Seberang Takir people and examine the impact of urbanization on the socio-economy of the people of Kampung Seberang Takir. The study used a qualitative method whom 10 informants from various backgrounds were interviewed. Initial data searches were also carried out by researchers at government offices such as the district council and the tourism department. The findings indicate that urbanization has occurred in the study area and led to changes. In conclusion, this study identify the development in Seberang Takir that can benefit the socioeconomic population of Seberang Takir.

Keywords: urban sprawl, accessibility, socioeconomic, impact, suburbs.

1. Pengenalan

Pembandaran bukanlah sesuatu perkara yang asing lagi di negara-negara yang sedang membangun dan maju contohnya seperti Malaysia. Malaysia merupakan sebuah negara yang sedang pesat mengalami proses pembandaran. Perkembangan urbanisasi ini telah merubah bentuk pola penempatan di kawasan pinggir Metropolitan. Lopez et al. (2001) menerangkan perubahan yang berlaku ini adalah hasil daripada perluasan kawasan bandar ke kawasan pinggir bandar yang dikenali sebagai rebakan perbandaran. Rebakan perbandaran ini telah menyebabkan berlakunya beberapa peningkatan permintaan terutamanya terhadap ruang pembangunan kediaman, perindustrian dan ruang perniagaan sehingga merubah kawasan pinggir bandar menjadi hampir seperti kawasan bandar. Shahrudin (2012) menjelaskan proses rebakan yang terjadi juga adalah selari dengan proses pembandaran yang berlaku di sekitar pinggir bandar dan menurut, proses pembandaran adalah satu proses yang berkesan kerana penggunaan pola guna tanah yang terdapat di kawasan bandar digunakan secara maksimum

Rebakan pembandaran yang berlaku sudah pastinya akan menyebabkan wujudnya pelbagai impak yang positif mahupun negatif terhadap sosio ekonomi penduduk di kawasan pinggir bandar. Suhaya et al. (2013) menerangkan situasi yang berlaku di Pulau Langkawi di mana penstrukturan semula bandar Langkawi dari sebuah pulau yang tidak mempunyai apa-apa hingga menjadi salah satu lokasi tumpuan pelancongan dunia. Impak yang boleh dilihat kepada situasi di Pulau Langkawi adalah berlakunya perubahan terhadap sumber pendapatan penduduk disitu. Dahulunya penduduk menjalankan aktiviti menangkap ikan dan eksport ikan mereka ke luar namun pada masa kini, tiada lagi nelayan di Pulau Langkawi kerana semuanya telah beralih ke sektor pelancongan yang lebih menguntungkan. Proses pembandaran merupakan sebuah proses jangka masa panjang kerana perlu melibatkan pelbagai pihak dan juga aspek-aspek yang tertentu seperti ekonomi, budaya, sosial dan modal sosial. Proses ini juga sudah pastinya akan mendatangkan pelbagai kesan yang positif mahupun negatif. Nina (2013) menyatakan bahawa setiap proses pembandaran yang dijalankan haruslah menitikkan aspek ekonomi, sosial dan budaya penduduk setempat tanpa memberi perubahan yang ketara terhadap mereka. Masni et al. (2012) menjelaskan kebanyakan proses pembandaran yang telah terjadi sekarang telah menyebabkan wujudnya pelbagai kesan-kesan yang negatif seperti penggunaan tanah yang tinggi, penghasilan tenaga yang tinggi dan masalah air. Disebabkan kesan-kesan yang wujud ini di kawasan bandar, ramai penduduk telah berhijrah ke kawasan pinggir bandar bagi mendapatkan kualiti hidup yang lebih sempurna.

Hasil pemerhatian yang dijalankan, landskap di kampung Seberang Takir dilihat sentiasa berubah dari tahun ke tahun. Hal ini demikian kerana kedudukan kampung ini yang strategik dan berhampiran dengan bandar Kuala Terengganu. Penyelidik khuatir sekiranya dengan pembangunan bandar Kuala Terengganu akan menyebabkan berlakunya perubahan dan mendatangkan impak positif dan negatif terhadap penduduk kampung terutamanya dari segi

sosioekonomi. Walaupun wujud pelbagai isu berkaitan rebakan urbanisasi di seluruh dunia namun setiap lokasi yang mengalami fenomena ini tidak sama impak pasca rebakan berlaku. Keadaan di kawasan Seberang Takir kini boleh diibaratkan seperti kawasan bandar kerana wujudnya mercu tanda pelancongan baharu iaitu Jambatan Drawbridge Terengganu dan pusat membeli belah yang akan dibina berhampiran. Oleh hal yang demikian, satu kajian akan dijalankan bagi melihat perkembangan dan rebakan urbanisasi yang telah berlaku di kawasan Seberang Takir, Kuala Terengganu

2. Sorotan Literatur

2.1 Pembangunan

Higgin (1975) menjelaskan pembangunan merupakan suatu konsep yang melibatkan perubahan di dalam kuantitatif dan kualitatif. Hal ini bermakna, pembangunan ini adalah luas maksudnya dan salah satu pengertiannya adalah satu perubahan gaya hidup yang tidak hadir dari anasir-anasir luar tetapi wujud daripada masyarakat itu sendirinya. Antara ciri-ciri yang menyatakan maksud pembangunan terbabit adalah kadar pertumbuhan ekonomi, pendapatan per kapita, peningkatan kemudahan asas dan juga sosial telah menjadi kriteria utama dalam proses pembangunan. Dalam konteks ruangan dan geografi bandar pula, Katiman (2005) menerangkan pembangunan dirujuk sebagai proses urbanisasi dan perbandaran dengan meneliti peralihan sistem ekonomi yang dilihat mudah kepada sesuatu yang lebih kompleks. Pembangunan dalam konteks ini merujuk terhadap perkembangan kawasan bandar yang menjadi teras kepada perkembangan ekonomi di kawasan pinggir bandar. Perkembangan pesat di pusat ekonomi utama juga akan memberi impak terhadap kemajuan dan kemodenan kawasan yang jauh daripada kemajuan.

2.2 Urbanisasi

Urbanisasi didefinisikan sebagai satu proses yang mempengaruhi pengembangan bandar-bandar di negara-negara yang sedang berkembang pembangunannya. Urbanisasi terjadi oleh kerana penduduknya yang semakin meningkat saban tahun namun urbanisasi bukan hanya tertumpu kepada pertumbuhan penduduk tetapi melibatkan migrasi penduduk iaitu penghijrahan penduduk di kawasan desa ke kawasan bandar (Anon.2010). Hal ini berlaku kerana penduduknya mengalami pengembangan dan pertumbuhan pengetahuan. Proses pengembangan ini juga terjadi kerana dipengaruhi oleh perubahan ekonomi dan sosial di kawasan yang terlibat. Hanif (2015) melalui kajian Dampak Urbanisasi Terhadap Perkembangan Kota Semarang, menjelaskan bahawa perubahan dari segi ekonomi berlaku disebabkan oleh pergeseran sektor lapangan pekerjaan yang terbabit hingga menyebabkan berlaku peningkatan terhadap produktiviti ekonomi sesuatu kawasan yang seterusnya meningkatkan lagi perkembangan aktiviti di kawasan bandar terbabit.

Pandhu (2012) menjelaskan bahawa urbanisasi adalah pemindahan satu kelompok penduduk secara aktif dari kawasan desa yang mengamalkan aktiviti tradisional ke kawasan bandar yang menjalankan aktiviti ekonomi moden. Fenomena urbanisasi juga berkait rapat dengan konsep modenisasi. Urbanisasi dalam konsep modenisasi pula sebenarnya salah satu tujuan utama daripada pihak kapitalisme untuk mengalihkan tumpuan penduduk ke arah faktor produksi iaitu sektor industrilisasi. Hal ini bermaksud, pihak-pihak yang terbabit ingin mendorong masyarakat untuk berubah daripada mengamalkan industri di kawasan desa kepada industri di kawasan bandar. Perkara ini juga diharapkan supaya memberi kesan terhadap pembangunan di kawasan desa sekali. Walau bagaimanapun, urbanisasi yang terjadi di negara-negara yang sedang berkembang telah menunjukkan bahawa urbanisasi daripada sudut lain

juga telah mendorong peningkatan pertumbuhan ekonomi dengan pantas. Urbanisasi juga telah memberikan beberapa kesan yang positif dan negatif serta melibatkan masalah sosial yang serius

2.3 *Rebakan Pinggir Bandar*

Wassmer (2002) menjelaskan bahawa istilah rebakan pada mulanya digunakan pada 1937 oleh Earle S. Draper. Seorang eksekutif atasan yang bekerja di bahagian berkuasa Lembah Tennessee di dalam konteks persidangan kebangsaan perancangan. Berdasarkan istilah ini, rebakan merujuk kepada satu bentuk penyelesaian yang tidak mengambil kira keindahan dan juga ekonominya. Hal ini bermaksud, rebakan yang berlaku terhadap kawasan pinggir bandar akan menyebabkan berlakunya kerosakan terhadap alam semula jadi yang boleh menjejaskan kualiti hidup manusia. Ahris (2008) menerangkan fenomena rebakan ini adalah satu proses penyebaran kawasan tepu bina daripada kawasan pusat bandar ke kawasan pinggir bandar dan dikenali juga sebagai serakan bandar 'urban sprawl'. Konsep rebakan pinggir bandar seharusnya difahami dengan jelas agar proses pembangunan dapat dijalankan dengan lebih teratur dan tersusun. Disebabkan oleh kerancakan perkembangan ekonomi di kawasan bandar, maka berlakunya serakan perbandaran di kawasan pinggir bandar yang pastinya akan mendatangkan kesan yang positif dan negatif.

Bhatta (2010) menerangkan bahawa rebakan urbanisasi merupakan satu situasi dimana pertumbuhan kawasan urban mempengaruhi kawasan di persekitaran kawasan urban terutamanya di kawasan pinggir urban dan luar bandar. Situasi ini secara tidak lansung mampu untuk mengubah keadaan fizikal sesuatu kawasan yang terlibat tanpa mengubah ciri-ciri asal penduduk dan kawasan terbabit. Perubahan yang dimaksudkan adalah terhadap kemodenan infrastruktur di samping memulihara infrastruktur yang sedia ada di kawasan yang terlibat dengan rebakan urban terbabit.

Polyzos et al. (2013) menjelaskan bahawa kebanyakan kejadian rebakan urbanisasi yang berlaku di dunia telah menyebabkan berlakunya proses pembangunan urban yang tidak terancang dan mempunyai kepelbagaian paten dan tidak sejenis hingga menyebabkan akhirnya proses ini menjadi tidak stabil kepada kawasan pinggir bandar yang dibangunkan. Rebakan urbanisasi juga dilihat akan memberi kesan terhadap penggunaan tanah asal selain kesan kepada persekitaran semulajadi dan institusi sosial, norma dan kelakuan penduduk setempat. Terdapat 5 kategori faktor yang relevan terhadap terjadinya rebakan urbanisasi. 5 kategori terbabit adalah polisi perancangan bandar, ekonomi wilayah, aksesibiliti wilayah, demografi penduduk dan permintaan isi rumah Polyzos et.al (2013) menerangkan polisi perancangan bandar merupakan salah satu faktor yang relevan terhadap kualiti perancangan bandar dan berupaya untuk mengawal rebakan urbanisasi berlaku secara tersusun. Kerancakan ekonomi sesuatu wilayah juga telah mendorong berlakunya rebakan urbanisasi hingga menyebabkan berlakunya limpahan perbandaran terutamanya melalui infrastruktur awam dan pembangunan yang lebih tersusun dan dilihat seperti kawasan bandar. Aksesibiliti wilayah juga menjadi salah satu faktor utama dalam kewujudan rebakan urbanisasi ini. Jaringan infrastruktur yang lebih mudah untuk penduduk ke kawasan bandar telah menyebabkan kawasan pinggir bandar lebih mudah dibangunkan oleh pihak tertentu.

2.4 *Impak Sosioekonomi*

Kajian Abdullah et al. (2012) menerangkan mengenai tahap kemampanan bandar di Kuala Lumpur dan Putrajaya telah menyaksikan berlakunya perubahan dari segi gaya hidup penduduk di kawasan pusat bandar dan pinggir bandar terbabit. Melalui kajian yang telah dijalankan dilihat penduduk di kawasan pinggir bandar Kuala Lumpur interaksi sosial nya lebih tinggi

kerana kebanyakan daripada mereka yang menetap di kawasan pinggir bandar terbabit adalah golongan profesional yang bekerja di Kuala Lumpur. Secara tidak langsung, penduduk-penduduk yang menetap di kawasan pinggir bandar itu mempunyai nilai sosial yang tinggi walaupun kebanyakan daripada penduduk disitu adalah hasil daripada penghijrahan penduduk bandar dan luar bandar. Mereka ini telah mewujudkan satu nilai sosial yang baharu yang tidak terdapat di kawasan bandar dan luar bandar.

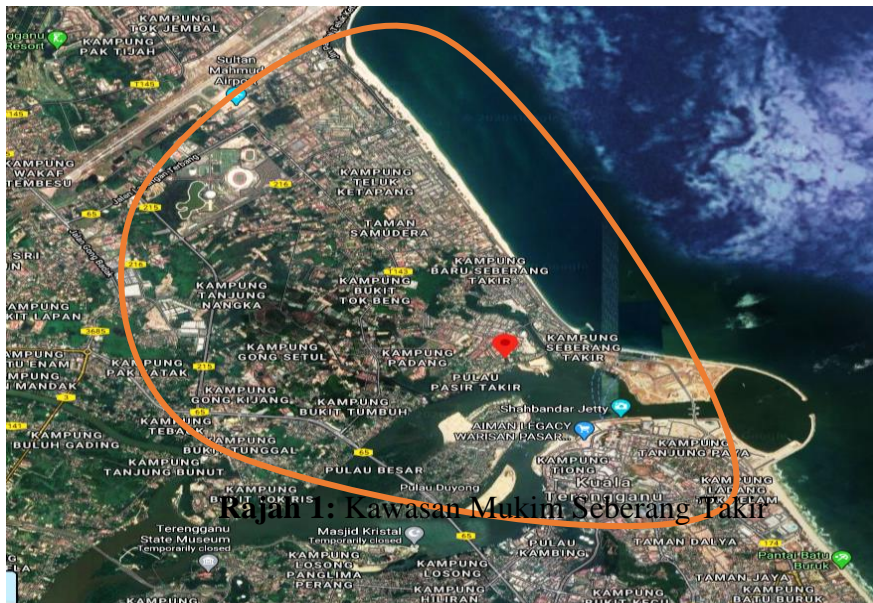
Reid et.al (2014) menjelaskan bahawa rebakan urbanisasi berkait rapat dengan perubahan sosial penduduk di kawasan pinggir bandar. Perubahan sosial yang dimaksudkan adalah dari segi aktiviti fizikal dan kesihatan penduduk. Penduduk yang menetap di kawasan pinggir bandar kurang gemar menjalankan aktiviti fizikal seperti berjalan dan bersenam kerana dipengaruhi oleh persekitaran mereka yang tenang dan tidak ramai yang melakukan sedemikian. Jika dibandingkan penduduk di kawasan bandar, mereka lebih gemar bersenam kerana pengaruh warga kota yang inginkan tubuh badan yang sihat. Kewujudan pusat-pusat senaman dan laman rekreasi di kawasan bandar juga menjadi salah satu pendorong mengapa warga penduduk bandar lebih tinggi aktiviti fizikalnya berbanding penduduk pinggir bandar yang lebih gemar berehat bagi mendapatkan kualiti hidup yang cukup kononnya.

Rafee dan Hafizul (2010) melalui kajian mereka berkenaan rebakan bandar di Malaysia menyatakan telah menjelaskan bahawa wujudnya beberapa impak yang positif dan negatif hasil daripada rebakan ini. Berdasarkan kajian kes di Johor Bahru, pembangunan bandar secara *ribbon sprawl* telah menyebabkan akses kepada kawasan bandar hanya tertumpu kepada penduduk bandar sahaja manakala penduduk luar bandar dan pinggir bandar sukar mendapat akses. Penduduk perlu bergerak jauh bagi menikmati akses-akses yang maju dan moden. Selain itu, berlakunya peningkatan nilai hartanah di kawasan bandar manakala kawasan pinggir bandar di Johor Bahru masih lagi terkawal kerana pembangunan termampat di kawasan bandar. Kawasan pinggir bandar hanya menerima tempias sahaja dan dibangunkan dengan badan-badan institusi utama, kawasan industri dan kawasan membeli belah. Keadaan di bandar Johor Bahru hanya menumpukan terhadap pembangunan ekonomi sahaja.

3. Metodologi

Penyelidik telah memilih Mukim Seberang Takir, Kuala Terengganu sebagai lokasi kajian. Kampung ini terletak di pinggir Bandar Kuala Terengganu dan dipisahkan oleh sebuah sungai iaitu Sungai Terengganu. Mukim Seberang Takir yang terletak di daerah Kuala Terengganu hingga tahun 2014 dan kemudiannya kerajaan negeri telah mewujudkan satu daerah baharu iaitu daerah Kuala Nerus yang meliputi kawasan Gong Badak, Seberang Takir, Batu Rakit dan Batu Enam. Mempunyai keluasan sebanyak 388 km² telah menyebabkan berlakunya proses pembangunan yang rancak di daerah ini (Unit Perancang Ekonomi Negeri Terengganu. 2015)

Mukim Seberang Takir merupakan sebuah mukim yang kaya dengan pelbagai aktiviti ekonomi lokal seperti pengusahaan keropok lekor, ikan masin, perniagaan komersial, ekonomi pesisir pantai, belacan, pasar ikan dan juga perusahaan bot penambang untuk pelancong dan penduduk ke Pasar Payang. Selain itu, mukim ini dipilih oleh penyelidik kerana aksesibiliti dari kampung-kampung yang terdapat di mukim ini ke Bandar Kuala Terengganu telah menjadi mudah kerana telah wujudnya jambatan angkut baharu yang menghubungkan kawasan Seberang Takir ke Bandar Kuala Terengganu yang sebelum ini hanya dihubungkan oleh bot penambang. Justeru itu, penyelidik mendapati perlu dilakukan satu kajian di kawasan ini bagi melihat impak yang diterima oleh penduduk akibat daripada kemudahan aksesibiliti ini.

RAJAH 1. Lokasi kajian

Umumnya, kawasan yang dikaji adalah Mukim Seberang Takir dan data yang diperolehi adalah untuk melihat proses perkembangan rebanan perbandaran dan guna tanah yang berlaku di mukim terbabit. Disebabkan oleh mukim ini mempunyai kampung-kampung dan taman perumahan, pengkaji lebih cenderung menumpukan kajian terhadap lokasi yang berhampiran dengan kawasan Jambatan Angkut. Hal ini demikian kerana, kawasan terbabit lebih banyak mengalami perubahan guna tanah dan pertambahan infrastruktur yang akhirnya menyebabkan berlakunya proses rebanan urbanisasi di Mukim Seberang Takir. Melihat kepada persekitaran fizikal, kawasan penempatan dan perniagaan di kawasan kajian kebanyakannya telah berada pada tahap perubahan menuju ke arah pemodenan. Perubahan persekitaran fizikal dan landskap di kawasan Mukim Seberang Takir telah mengalami perubahan yang drastik terutamanya di kawasan Kampung Seberang Takir Pantai di mana jalan baharu telah dibina di sepanjang pesisir pantai Seberang Takir.

Bagi menjelaskan dan mengesan perubahan yang dialami oleh kawasan kajian, carian data dan kutipan data telah dijalankan di Jabatan Perancangan Bandar dan Desa Kuala Terengganu dan Majlis Daerah Kuala Nerus. Carian data menggunakan Sistem GIS juga telah dijalankan bagi mengesan perubahan guna tanah di Mukim Seberang Takir. Pemerhatian juga telah dilakukan di kawasan Seberang Takir bagi melihat sendiri proses perkembangan rebanan perbandaran yang berlaku.

4. Dapatan dan Perbincangan

Mukim Seberang Takir yang terletak di Daerah Kuala Nerus, Kuala Terengganu dilihat telah mengalami proses rebanan urbanisasi dan proses yang berlaku ini boleh dilihat daripada beberapa sudut seperti perunahan guna tanah, pelancongan, persekitaran fizikal, ekonomi penduduk dan infrastruktur di kawasan terbabit. Menelusuri sejarah awal Seberang Takir, sekitar tahun 1950-1960-an Seberang Takir lokasinya yang strategik merupakan sebuah kawasan yang terkenal dengan kawasan pendaratan ikan, perusahaan ikan kering dan belacan seperti Rajah 2, kawasan kapal-kapal berlabuh dan juga perusahaan bot penambang untuk ke pusat bandar. Perusahaan-perusahaan terbabit masih lagi berlaku hingga sekarang namun

dilihat tidak serancak dahulu kerana wujudnya pelbagai kemodenan yang telah memasuki kawasan Seberang Takir.

RAJAH 2. Perusahaan Ikan Kering di Seberang Takir

Selain itu, muara Sungai Terengganu yang terletak di Seberang Takir juga merupakan kawasan kapal-kapal besar belabuh sebelum meneruskan perjalanan mereka (Rajah 3 dan Rajah 4). Satu kawasan jeti khas telah dibina berhampiran dengan jeti bot penambang untuk nelayan-nelayan menurunkan hasil tangkapan mereka serta kapal-kapal besar untuk berlabuh. Hal ini secara tidak lansung akan menyebabkan aktiviti ekonomi di sekitar kawasan terbabit berjalan dengan rancak terutamanya penginapan, homestay dan juga kedai-kedai makan. Jabatan Perancang Bandar dan Desa Negeri Terengganu menjelaskan bahawa Seberang Takir berpotensi untuk dibangunkan kerana kedudukannya yang strategik iaitu bersebelahan dengan Bandar Kuala Terengganu. Oleh hal yang demikian, pada bulan Ogos 2014 kerajaan Negeri Terengganu telah meluluskan pembinaan sebuah mercu tanda baharu Kuala Terengganu iaitu Jambatan Angkut yang menghubungkan Seberang Takir dan Bandar Kuala Terengganu (Rajah 5). Kedudukan jambatan ini yang terletak bersebelahan Kampung Seberang Takir telah menyebabkan beberapa kawasan kampung telah diambil oleh pihak kerajaan bagi membangunkan jalan-jalan yang menghubungkan dari Pantai Teluk Ketapang ke jambatan terbabit. Sebelum ini, penduduk perlu melalui Jambatan Sultan Mahmud jika menggunakan kenderaan yang agak jauh dari Seberang Takir ataupun penduduk akan menaiki bot penambang untuk ke pusat bandar. Bot penambang merupakan sebuah teksi air yang berpangkalan di Kampung Seberang Takir Pantai dan berulang alik ke Pasar Payang yang terletak Bandar Kuala Terengganu.

RAJAH 3. Kapal yang Berlabuh di Seberang Takir

RAJAH 4. Pemandangan Seberang Takir dari Pulau Duyong

RAJAH 5. JAMBATAN ANGKUT KUALA TERENGGANU

Pembinaan Jambatan Angkut ini sebenarnya dilihat memberikan impak yang positif dan negatif terhadap penduduk Seberang Takir. Rosli (2019) menjelaskan bahawa pembinaan jambatan ini telah menyebabkan berlakunya kemusnahan usahawan dan kegagalan kerajaan Negeri Terengganu. Projek yang menghubungkan Kampung Tanjung di pusat bandar dan Kampung Seberang Takir telah mengubah landskap kawasan itu sendiri. Kampung Tanjung yang terkenal dengan perusahaan kemahiran dan kesenian telah lenyap akibat daripada proses pemodenan. Melihat kepada kegiatan ekonomi asal penduduk Kg Seberang Takir yang terkenal dengan penghasilan belacan, ikan kering dan juga tangkapan hasil laut kerana di kampung terbabit mempunyai jeti pendaratan ikan. Walau bagaimanapun, proses pambandan yang berlaku di kawasan berhampiran kampung Seberang Takir dilihat bakal menghantui penduduk di situ. Berdasarkan Rancangan Tempatan Daerah Kuala Terengganu 2008-2020, daerah Kuala Terengganu dilihat mempunyai pelbagai potensi untuk dijadikan laluan masuk ke Malaysia dari negara Asia Tenggara yang lain dalam mempertingkatkan pembangunan pelancongan dan perdagangan antarabangsa.

Selari dengan kemodenan dari tahun ke tahun, Seberang Takir tidak terlepas mengalami perubahan dari segi guna tanah. Kepelbagaian aktiviti di Seberang Takir telah memperlihatkan kewujudan jenis-jenis guna tanah di Seberang Takir. Pecahan guna tanah di Seberang Takir dapat dilihat pada Jadual 1.

JADUAL 1: Pecahan Guna Tanah Seberang Takir

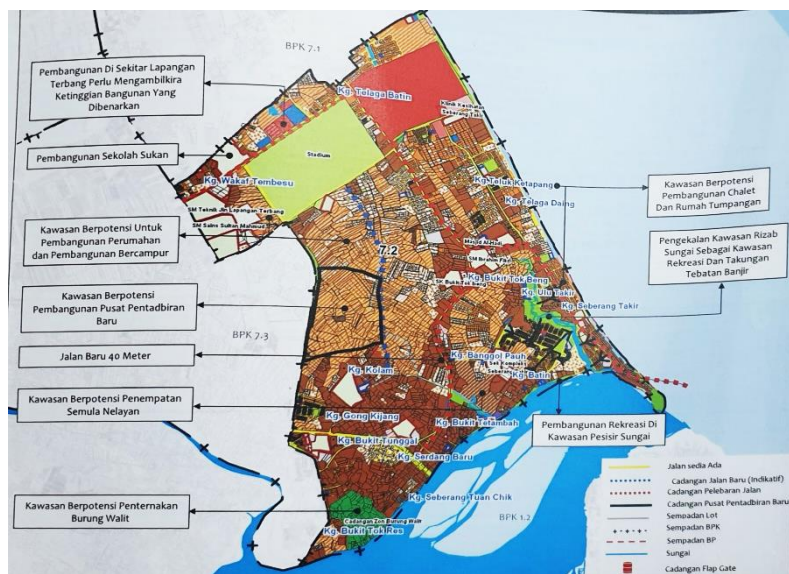
Jenis Guna Tanah Utama	Guna Tanah Sampingan	Aktiviti	
Perumahan		1. Rumah Sesebuah	
		2. Rumah Berkembar	
		3. Rumah Teres	
		4. Rumah Bertingkat	
		5. Rumah Kampung	
	Perniagaan		1. Perkedaian
			2. Pusat Kewangan
			3. Pusat Makanan
			4. Stesen Minyak
	Institusi Awam		1. Pendidikan
			2. Kesihatan
			3. Keagamaan
			4. Keselamatan
			5. Kemudahan Masyarakat
	Penternakan		1. Pertanian
2. Penternakan			
3. Pertanian Dan Penternakan Komersial.			

Sumber: Jabatan Perancang Bandar dan Desa Kuala Terengganu

Aktiviti guna tanah di Seberang Takir dilihat menguntungkan penduduk di kawasan terbabit kerana mereka mempunyai kemudahan infrastruktur dan fizikal yang dapat memudahkan urusan seharian mereka. Aktiviti rebakan yang berlaku di Seberang Takir pada era moden ini telah menyebabkan wujudnya perubahan dari segi corak penggunaan tanah di kawasan ini. Hairi (2020) Penghulu Mukim Seberang Takir menjelaskan bahawa bagi pecahan perumahan masih lagi bergerak perlahan pembangunannya. Hal ini demikian kerana masih ramai penduduk kampung yang masih menetap di rumah asal dan tidak mahu berpindah ataupun membangunkan rumah mereka ke arah yang moden. Penduduk kampung lebih selesa untuk mendiami rumah asal mereka berbanding rumah yang lebih moden kerana rumah

tersebut sudah menjadi identiti kepada kehidupan mereka. Shukran (2014) menerangkan bahawa seseorang akan cenderung untuk berada di mana mereka berada untuk satu tempoh yang lama jika dia selesa dengan kondisi di lokasi terbabit. Walau bagaimanapun, wujud juga kawasan perumahan tersusun di Seberang Takir seperti Taman Permint Perdana di mana rata-rata penduduk yang menetap di situ merupakan golongan bekerja di pusat bandar menurut Penghulu Mukim Seberang Takir.

Rancangan yang dikeluarkan oleh Jabatan Perancang Bandar dan Desa Terengganu menerangkan bahawa wujud rancangan pembangunan Tahun 2020-2035 di Kuala Terengganu dan rancangan ini juga meliputi Daerah Kuala Nerus dan Mukim Seberang Takir (Rajah 6 dan Rajah 7). Rancangan ini meliputi pembangunan dalam sektor pelancongan, ekonomi dan juga perumahan. Pembinaan Jambatan Angkut telah menyebabkan aksesibiliti penduduk dan pelancong dari atau ke pusat bandar menjadi lebih mudah. Justeru itu, kerajaan negeri berpendapat bahawa sektor pelancongan perlu dibangunkan dengan lebih drastik agar pendapatan ekonomi kerajaan dan penduduk bertambah.

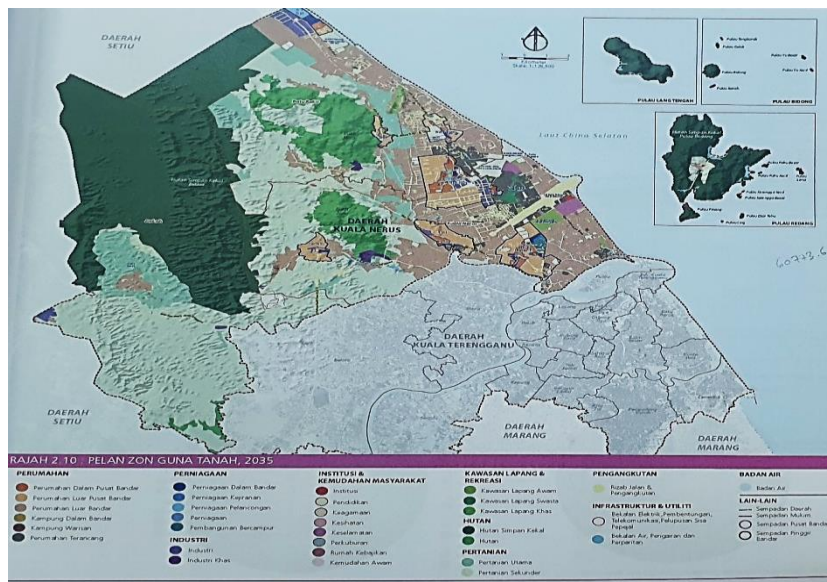
RAJAH 6: Rancangan Guna Tanah Seberang Takir Tahun 2020

JADUAL 2 Rancangan Pembangunan dan Guna Tanah Seberang Takir

RANCANGAN PEMBANGUNAN	AKTIVITI
PELANCONGAN	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pembinaan Pusat Makanan Laut 2. Pasar Terapung Seberang Takir 3. Pelancongan Desa (Inap Desa) 4. Fisherman Wharf 5. Resort Dan Kawasan Rekreasi Pelancongan Di Dataran Drawbridge. 6. Masjid Baru Seberang Takir
PERUMAHAN	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pembinaan Kawasan Perumahan Baru Berhampiran Kg Seberang Takir Pantai.

Sumber: Jabatan Perancang Bandar dan Desa Kuala Terengganu

Jabatan Perancang Bandar dan Desa Kuala Terengganu menerangkan menjelang tahun 2035, kawasan Seberang Takir dilihat akan mengalami proses kemodenan seperti yang berlaku di Kampung Tanjung pada hari ini. Hal ini demikian kerana kawasan Seberang Takir yang terletak bersebelahan dengan kawasan pembangunan Jambatan Angkut perlu selari dengan pembangunannya. Justeru itu, menjelang tahun 2035, terdapat pelbagai kawasan komersial yang akan dibangunkan terutamanya di sepanjang Jalan Baru Takir (Miami Beach). Antara bangunan yang dicadangkan adalah lot-lot kedai dan kiosk untuk jualan makanan dan barangan kraftangan. Selain itu, persekitaran fizikal di Seberang Takir juga akan dinaik taraf dari semasa ke semasa terutamanya landskap di sepanjang laluan menuju ke Jambatan Angkut. Hal ini bertujuan untuk menggalakkan lagi kedatangan pelancong untuk hadir dan berfoto di kawasan terbabit seterusnya menggalakkan lagi kedatangan pelancong ke Terengganu. New Gaik dan Jabil Mapjabil (2012) menjelaskan bahawa keanehan,keindahan dan pendidikan di sesuatu lokasi menjadi faktor tarikan untuk pelancong hadir ke lokasi terbabit dan mengulanginya tanpa rasa jemu.

RAJAH 7 Pelan Zon Guna Tanah Kuala Nerus 2035

4.1 Impak Terhadap Sosioekonomi Penduduk

Pembinaan Jambatan Angkut dilihat telah menyebabkan berlakunya rebakan urbanisasi ke kawasan Seberang Takir. Akibat daripada rebakan ini, penduduk Seberang Takir telah menerima impaknya, terutama sosioekonomi mereka. Narimah et al. (2012) menjelaskan bahawa akibat daripada kewujudan pembangunan ini, telah wujudnya peluang-peluang ekonomi baharu bagi masyarakat untuk turut serta dalam proses pembangunan terbabit

Ekonomi

Kewujudan Jambatan Angkut dilihat memberi kesan yang besar terhadap pengusaha bot penambang. Hal ini demikian kerana, ramai pelancong akan menaiki jambatan terbabit berbanding menaiki bot penambang untuk ke pusat bandar seperti sebelum ini. Situasi ini menyebabkan pengusaha bot penambang sukar untuk meraih pendapatan mereka kerana harga yang ditetapkan bagi sehalu adalah RM 1 jadi keuntungan yang diterima tidaklah sebesar mana.

Bot penambang kini dilihat banyak digunakan oleh penduduk kampung untuk ke Pasar Payang bagi membeli kelengkapan dapur sahaja berbanding pelancong-pelancong seperti dahulu (Rajah 8 dan Rajah 9). Kekurangan promosi juga menjadi salah satu faktor kurangnya peancong menaiki perkhidmatan ini.

RAJAH 8. Perkhidmatan Bot Penambang sekitar 1960an

RAJAH 9. Jeti Bot Penambang Seberang Takir

Seterusnya, kesan daripada rebakan urbanisasi juga telah menyebabkan pertambahan kepada ekonomi pesisir pantai. Jika sebelum ini Seberang Takir terkenal dengan perusahaan belacan dan keropok lekor, kini Seberang Takir juga terkenal dengan lambakan khemah-khemah jualan di sepanjang jalan Pantai Teluk Ketapang (Rajah 10 dan Rajah 11). Ramai penduduk Seberang Takir dan sekitar mengambil kesempatan untuk berniaga di situ kerana kawasan tersebut merupakan sebuah kawasan pelancongan. Variasi makanan juga dapat dilihat kesan daripada perbandaran apabila makanan yang dijual bukannya makanan tradisional Terengganu tetapi makanan-makanan yang biasa didapati di Pusat Bandar. Jelaslah, penduduk yang menjalankan perniagaan bijak mengambil peluang untuk menyesuaikan diri mereka

RAJAH 10: Khemah Jualan di Pantai Teluk Ketapang

RAJAH 11: Chalet terdapat di Seberang Takir

Rebakan urbanisasi juga telah menyebabkan penduduk membina homestay dan rumah rehat. Ramai penduduk yang telah berhijrah keluar Seberang Takir atas faktor kerjaya dan mereka mempunyai tanah pusaka yang kemudiannya dibina rumah homestay dan rehat. Hal ini telah menyebabkan pendapatan mereka bertambah selain daripada mampu meningkatkan nama Seberang Takir. Angela et.al (2013) menjelaskan melalui kajian yang dijalankan di Majorca, Sepanyol, rebakan urbanisasi telah menyebabkan penduduk di kawasan terbabit membina resort-resort baharu bagi menghadapi kedatangan pelancong ke kawasan terbabit. Kewujudan resort ini dilihat amat bagus kerana mampu meningkatkan pendapatan ekonomi penduduk lokal namun akibat lambakan resort di kawasan terbabit telah menyebabkan berlakunya persaingan yang kuat. Kedatangan pelancong ke kawasan terbabit juga telah menyebabkan berlakunya perubahan terhadap tingkah laku sosial masyarakat lokal apabila penduduk sudah pandai berbahasa asing dan berkelakuan seperti orang bandar

Sosial

Rebakan urbanisasi telah menyebabkan peningkatan peluang pekerjaan terhadap penduduk Seberang Takir. Terdapat penduduk yang menjalankan perniagaan, ada juga penduduk yang bekerja di pusat bandar. Menurut Pengerusi Majlis Pengurusan Komuniti Kampung (MPKK) Seberang Takir, kadar remaja yang melepak sudah semakin kurang semenjak kewujudan Jambatan Angkut di Seberang Takir. Ramai remaja yang telah mula mencari pekerjaan kerana aksesibiliti dari Seberang Takir ke pusat bandar sudah menjadi dekat. Kewujudan jambatan ini juga menyebabkan rebakan berlaku dengan pantas kerana pembangunan di sekitar jambatan mempengaruhi pembangunan Seberang Takir.

Jarak antara Seberang Takir ke Kuala Terengganu City Centre dan Mayang Mall tidak sampai 10KM menyebabkan ramai penduduk yang sudah mula mengalami perubahan gaya hidup. Penduduk sudah mula berjinak-jinak untuk membeli barangan di pusat membeli belah berbanding kedai-kedai biasa. Menurut seorang peniaga di Seberang Takir, beliau dan keluarga mengalami kejutan budaya kerana sebelum ini mereka tidak pernah menjejakkan kaki ke pusat membeli belah hingga menyebabkan anak mereka ingin datang kembali ke sana. Beliau juga mengatakan bahawa beliau secara perlahan selesa untuk membeli barang keperluan asas di pusat membeli belah berbanding di pasar biasa. Terdapat juga pelajar yang kini lebih gemar membeli air minuman berperisa seperti Tealive dan Starbucks berbanding membeli di Pantai Teluk Ketapang sebelum kewujudan kedai-kedai ini.

4. Kesimpulan

Kewujudan mercu tanda Jambatan Angkut telah menggalakkan proses rebakan perbandaran berlaku di Seberang Takir. Telah muncul pelbagai aktiviti ekonomi baharu, masalah-masalah sosial akibat daripada pembinaan jalan baharu. Selain itu, banyak kawasan yang dahulunya ditumbuhi pokok rhu telah ditebang bagi pembangunan infrastruktur di Pantai Seberang Takir. Lambakan aktiviti perniagaan di Pantai Teluk Ketapang juga telah menyebabkan wujudnya satu komuniti usahawan di kawasan terbabit. Seterusnya, guna tanah di Seberang Takir juga mengalami perubahan yang ketara menjelang tahun 2035 dengan lambakan kawasan perumahan, pusat komersial, hotel, resort dan juga bangunan pencakar langit. Walau bagaimanapun, pembangunan di Seberang Takir masih lagi belum meuaskan kerana jurang diantara bandar dan kampung sangat ketara terutama dari segi keindahan kampung, kebersihan dan sikap penduduk Seberang Takir.

Perkembangan sektor pelancongan dan aktiviti keusahawanan di Seberang Takir perlu dititikberatkan oleh pihak berkuasa agar perkembangan terbabit lebih teratur. Proses rebakan

perbandaran dijangka berlaku dengan pantas di Seberang Takir walaupun Seberang Takir dilihat sebagai sebuah perkampungan nelayan. Oleh hal yang demikian, pihak berkuasa haruslah meneliti dengan lebih mendalam terutamanya dari segi sosioekonomi penduduk dan perumahan agar proses rebakan tersebut dapat berjalan dengan lancar.

Rujukan

- Abdul Halim Che Ibrahim. Pengerusi Majlis Pengurusan Komuniti Kampung (MPKK) Seberang Takir.
- Abdullah, J. (2012). City Competitiveness and Urban Sprawl: Their Implications to Socio-Economic and Cultural Life in Malaysian Cities. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 50(July), 20–29.
- Ahris Yaakup. (2008). Kriteria Serakan Bandar/Serakan GunaTanah. Laporan Akhir Penyelidikan. Universiti TeknologiMalaysia, Skudai, Johor
- Bhatta, B. (2010). Analysis of urban growth and sprawl from remote sensing data. Springer Science & Business Media.
- Hanif. (2015). Dampak Urbanisasi terhadap perkembangan kota semarang, Universitas Diponegoro
- Jabatan Perancangan Bandar dan Desa Kuala Terengganu
- Katiman Rostam. (2005). Transformasi Ekonomi dan Pemandaran di Koridor Kemaman-Dungun:keterlibatan isi rumah Melayu. *Sari* 23:15-36
- Lopez, G.B, M.M, E. D. (2001). Predicting land-cover and land-use change in the urban fringe: a case in Morelia city, Mexico Landscape Urban Plann.
- Masni Salleh. Nurwati Badarulzaman. Abdul Ghani Salleh. 2012. Pemandaran Dan Tren Perubahan Guna Tanah Di Luar Bandar:Kajian Kes Parit Raja, Batu Pahat Johor. Prosiding Seminar Serantau Ke-2 Pengurusan Persekitaran di Alam Melayu
- Muhammad Hairi Bin Ghazali. Penghulu Mukim Seberang Takir, Kuala Terengganu Muzium Negeri Terengganu, 20566 Bukit Losong, Kuala Terengganu
- New Gaik Ling, Jabil Mapjabil. 2012. Faktor yng mempengaruhi Kunjungan Ulangan Pelancong Antarabangsa: Suatu Ulasan. *Malaysia Journal of Society and Space* 8(3); 1 - 11.
- Nina Shirkanloo. 2013. Analyzing the Effects of Urban Sprawl on the Physical Environment in the Kyrenia. Eastern Mediterranean University of Cyprus.
- Pandhu. 2012. Urbanisasi: Kegagalan Pemerataan Pembangunan, Universitas Negeri Yogyakarta
- Polyzos. M D. N S. 2013. Driving Factors and Empirical Analysis of Urban Sprawl In Greece. Theoretical and Empirical Researches in Urban Management 8(1):5-29, University of Thessaly, Greece
- Rafee Majid, Hafizul Yahya. 2010. Sprawling of a Malaysia City: What Type and What Solutions? Universiti Teknologi Malaysia. The Proceedings of at The First International Conference on Sustainable Urbanization. Hong Kong Polytechnic University.
- Rancangan Tempatan Daerah Kuala Terengganu 2008-2020. Majlis Daerah Kuala Terengganu
- Reid. 2014. Relationship between Urban Sprawl and Physical Activity, Obesity and Morbidity- Update and Refinement. *Health and Place*,26. 118-126. American Journal of Health Promotion.
- Shaharudin Idrus, Abdul Samad Hadi, Abdul Hadi Harman Shah, Ruslan Rainis. 2012. Pemandaran di Malaysia: Peralihan daripada Kefungsian Hierarki kepada Kefungsian Berasaskan Jaringan. Universiti Kebangsaan Malaysia.

- Shukran Qazimi. (2014). Sense of Place Identify. Epoka University.Department of Architecture. Albania. *European Journal of Social Sciences Education and Research*.
- Suhaya Samad, Norlida Hanim, Shafiin Shukor. (2013). Impak Pembangunan Industri Perlancongan Kepada Komuniti di Pulau Langkawi. PROSIDING PERKEM VIII, Volume: JILID 1.
- Wassmer, R.W. 2002. An economic perspective on urban sprawl.Working Paper for the California Senate Office of Research. 1-21.
- Angela, M.B.S. 2013. The Linkages between Real Estate Tourism and Urban Sprawlin Majorca (Balearic Islands,Spain). University Bochum